

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik
Št. 3 Letnik II September 2008
Izhaja 4 krat letno v elektronski obliki
Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman
Ureja: Darja Holec
Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ
Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@t-2.net

Ko govorijo roke

Pravice niso podarjene, temveč izborjene!

Jasmina Bauman

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika pomeni za gluho skupnost mejnik, saj ne le legitimira znakovni jezik in skupnost gluhih, ampak gluhi osebi tudi zagotavlja pravico uporabe svojega jezika in pravico do informacij v njej prilagojenih tehnikah. Zakon je stopil v veljavo novembra 2002. Pričakovano je bilo in morda tudi malce opravičljivo, da bodo na začetku uveljavljanja zakona tu in tam tudi posamezne ovire in težave. Zavedali smo se, da je poklic tolmača za slovenski znakovni jezik enako kot sama storitev tolmačenja gluhih osebam noviteta v slovenskem okolju. Še največ problemov smo imeli na področju zdravstva, vendar smo jih s strpnim in vztrajnim pojasnjevanjem zakona in dopisovanjem s predstavniki zdravstvenih domov in drugih zdravstvenih ustanov vendarle uspeli odpraviti. Nedopustno pa je, da se z neizvajanjem, oziroma nerazumevanjem zakona srečujemo pet let po njegovi uveljavitvi. Primer kričečega kršenja zakona, ki ga predstavljamo v našem glasilu Ko govorijo roke, sega v jesen leta 2007 in se dogaja na eni izmed fakultet Univerze v Ljubljani (UL).

Na podlagi Zakona o uporabi SZJ je gluhi študent 2. letnika fakultete UL na Centru za socialno delo pridobil odločbo o pravici do uporabe SZJ, ki se uresničuje s pomočjo tolmača za SZJ. Na podlagi te odločbe je avgusta lani naslovil na vodstvo fakultete vlogo za dodelitev tolmača med predavanji, ker zaradi gluhosti ne more spremljati predavanj. Septembra mu je fakulteta odgovorila, da so v sodelovanju s Centrom za socialno delo, katero mu je izdalo odločbo ugotovili, da mu pripada 100 ur tolmačenja ter da mu bodo prisotnost tolmača zagotovili v tem obsegu. Na odgovor se je pritožil in v njem pojasnil, da je fakulteta kot izvajalka javnih služb po zakonu dolžna gluhi osebi zagotoviti tolmača ter tudi kriti stroške tolmačenja, medtem ko ima kot gluhi študent pravico do dodatnih 100 ur tolmačenja, plačljivih z vavčerjem, zaradi povečanih potreb, povezanih z izobraževanjem. Odgovor fakultete je bil, da so na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve poslali pisno zahtevo za razlago te določbe Zakona o uporabi SZJ in da bodo s postopkom nadaljevali takoj, ko prejmejo odgovor.

Tudi naše Združenje tolmačev se je vključilo v reševanje problematike. Septembra istega leta (2007) je na študentovo fakulteto poslalo dopis, v katerem smo opozorili na 12. člen Zakona o uporabi SZJ, ki govori med drugim, da so izvajalci javne službe dolžni zagotoviti gluhi osebi tolmača na zahtevo gluhe osebe ali po uradni dolžnosti takoj, ko gluha oseba

predloži na vpogled dokument, s katerim ji je priznana pravica do tolmača. Pojasnili smo tudi, da se pravica do tolmača uveljavlja v obsegu in na način, ki omogoča uveljavljanje pravice po načelu enake dostopnosti. V tem dopisu smo seznanili vodstvo fakultete z dejstvom, da je Svet Vlade RS za slovenski znakovni jezik že leta 2005 (!!!) pozval vse tri univerze v Sloveniji k uresničevanju zakonskih določil gluhih študentom. Univerza v Ljubljani je decembra 2005 združenju poslala odgovor, ki je bil posredovan vsem članicam UL, da določil zakona ni potrebno vnašati v Statut UL, ker je hierarhično nad statutom in da bodo pristojno ministrstvo prosili za odobritev dodatnih sredstev v ta namen. Ker na naš dopis s fakultete nismo dobili odgovora, smo novembra lani pisno o tem problemu obvestili prorektorja UL prof. dr. Ivana Svetlika in ga prosili za pomoč pri reševanju problema, vendar smo spet ostali brez odgovora.

Reagiralo pa je MDDSZ in je oktobra lani (!!) posredovalo dotični fakulteti razlago zakona o uporabi SZJ v kateri ugotavlja, da je fakulteta dolžna gluhi osebi zagotoviti tolmača med predavanji, kriti stroške tolmačenja, katere predvidi v letnem finančnem načrtu ter opozorilo, da 100 ur vavčerjev ni namenjenih za kritje stroškov tolmačenja, katere mora kriti fakulteta. Ne glede na razlago MDDSZ je UL gluhemu študentu novembra poslala dopis, v katerem ugotavlja, da ima skladno s 1. odst. 10. člena Zakona pravico uporabljati znakovni jezik v postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma izvajalci javne službe, torej tudi v postopkih pred Univerzo, kar naj bi v praksi pomenilo v postopkih kot so npr.: vpis v posamezni letnik, urejanje statusa, ne pa tudi za predavanja.

O problemu, oziroma po našem mnenju, kršenju Zakona o uporabi SZJ smo obvestili tudi varuhinjo človekovih pravic. Za pomoč pri reševanju težav gluhega študenta smo prosili še poslanko Barbaro Žgajner Tavš, ki jih je kronološko povzela v poslanskem vprašanju pristojnemu Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo nam je letos poslala dopis v katerem navaja, da so v tej zvezi opravili razgovor s predstavniki fakultete in se seznanili s problematiko in ukrepi fakultete, ki je gluhemu študentu zagotovila tolmača v postopkih v študentskem referatu in na dekanatu, ne pa na predavanjih. Izpeljalo je tudi razgovor s predstavniki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, predstavniki društva invalidov, Združenja tolmačev za SZJ (ki ga napačno imenuje društvo tolmačev),

ZDGNS in prizadetim gluhih študentom ter povzelo stališče Ministrstva za DDSZ, ki je pristojno za tolmačenje zakona: »da je gluhi osebi potrebno zagotoviti tolmačenje, tako predavanj, kot vaj: »šele na ta način jim je zagotovljena enakost z drugimi. Dodatno pa jim je treba zagotoviti še 100 ur tolmačenja, ki jih dobijo v obliki vavčerjev na centrih za socialno delo, ki pa jih porabijo za druge nujne življenjske situacije. Navedeno stališče smo sprejeli, vendar bo potrebno za to zagotoviti dodatna finančna sredstva. To dejstvo bomo upoštevali pri pripravi nove Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz.«

Leto od začetka reševanja kršitve pravic gluhega študenta na fakulteti UL je naokoli in pričakujemo, da bo v študijskem letu 2008/09 gluhi študent končno deležen tiste podpore pri premagovanju komunikacijskih ovir, ki mu po zakonu pripada.

Z opisanim primerom želim opozoriti na dejstvo, da nobena pravica ni podarjena in tudi ni večna. Nenehno se pojavljajo poskusi, da bi se zagotovljene pravice bodisi krčile, bodisi prezrle. Ne obstaja nobeno splošno družbeno ali državno jamstvo za pravičnost na tem področju, le lastna angažiranost, pogum in pravilno usmerjen odziv so naše edino orodje v tem večinoma neenakem boju. Naj nadaljujem, ZZTSZJ je opozoril tudi na diskriminacijo gluhih državljanek in državljanov pri dostopu do televizijskih informacij ob predsedovanju Slovenije EU, pri volilnih oddajah ob parlamentarnih volitvah smo organizirali poslansko vprašanje, smo dobili odgovor, smo prejeli informacijo, da bodo zgolj ponovitve opremljene s tolmačem. Naj ponovim: ni daril na področju pravic!

Štiri izkušnje iz skupne zgodbe o porajanju poklica tolmač/ica za slovenski znakovni jezik

Darja Holec

Tolmač/ica za slovenski znakovni jezik je v našem prostoru razmeroma noviteta med poklici, čeprav je sama dejavnost potekala že desetletja pred tem. Poprosili smo štiri udeleženske zgodbe o zgodovini snovanja tega poklica in z njim v povezavi o ustanovitvi Zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, da se spomnijo ključnih dogodkov, oseb, priložnostih in trenutkov iz te zgodbe in da podelijo z bralci delček osebnih izkušenj na dolgi poti k željnemu cilju. Prav osebna izpovednost je najbolj dragoceno darilo prihodnjim rodovom tolmačev, saj priča o zavezanosti poklicu, o predanosti delu in uporabnikom, o vztrajnosti kljub pogostim oviram, o prostovoljstvu in srčnosti, skratka o lastnostih, po katerih hrepenimo, da bi jih doživeli, kadar kaj potrebujemo, a so pogosto v sodobnem svetu spregledane.

Kadar govorimo o začetkih tolmačenja v slovenski znakovni jezik in o tolmačih, takrat se, Ljubica, obrnemo nate, oziroma te postavimo na začetek te dejavnosti. Kako si začela s tolmačenjem v slovenski znakovni jezik, kdaj je bil tvoj prvi »uradni«, formalni nastop, ob kateri priložnosti in kdo te je povabil? Se spomniš honorarja, če je bil? Kako si se počutila, si imela tremo? Kje in kako si se usposabljala za tolmačico?

Ljubica Podboršek

Svoj prvi nastop pred večjim številom gluhih oseb sem imela, ko sem bila stara 20 let. To je bil občni zbor gluhih, ki se je odvijal v dvorani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Moj oče me je povabil, da sem priskočila na pomoč. Spomnim se, da sem stala na odru, v dvorani pa so bili znani gluhi funkcionarji, kot na primer Ciril Sitar, Dragoljub Vukotič iz Beograda in še mnogi drugi, ki so soustvarjali zgodovino gluhe skupnosti. Že prej sem večkrat tolmačila na manjših sestankih, tokrat pa je bil nastop v veli-

ki dvorani, pred množico gluhih in priznam, da me je bilo pošteno strah. Ko so se začela poročila, sem tolmačila kot sem vedela in znala, večkrat sem pogledala očeta v dvorani in pri njem preverjala, če sem s kretnjami na pravi poti. Na koncu sem bila zadovoljna in srečna, ko so mi gluhi čestitali, se mi zahvalili in rekli da so me vse razumeli. To mi je pomenilo več kot vsak honorar, na katerega takrat sploh nisem niti pomislila. Tako se je začela moja pot javnega tolmačenja.

Pravzaprav se je moje tolmačenje drugim gluhih začelo že ko sem bila še otrok, ko smo gledali smučarske skoke v Planici. Takrat so prišli na ogled skokov tudi gluhi iz Jugoslavije in seveda sem tolmačila vsem. Prav tako sem večkrat ob poslušanju radia zelo rada tolmačila kakšno novico ali prenose nogometnih tekem staršema in gluhih, ki so prišli k njima na obisk.

Moje izobraževanje je potekalo iz prakse. Največ sem se učila od svojih staršev, veliko me je naučil tudi starosta gluhih, Ciril Sitar, ki je bil pogosto pri nas doma. Imela sem srečo, da sem bila dosti v stiku z izobraženimi gluhi, od katerih sem se mnogo naučila in pri katerih sem imela možnost preverjati svoje znanje in veščine.

V nekdanji skupni državi Jugoslaviji so v okviru Jugoslovanske zveze gluhih in naglušnih leta 1969 v Beogradu organizirali izobraževanje tolmačev. Tečaj je trajal cel teden, učili pa so nas priznani strokovnjaki dr. Savič, dr. Juras, dr. Vukotič, Odavič, prof. Cimerman, Petani in drugi. Na koncu smo imeli teoretični in praktični izpit.

Zelo pozno sem dobila prvi honorar, mislim da je bilo takrat, ko je bila sekretarka slovenske zveze slušno prizadetih Francka Gortnar. Če me spomin ne vara, je bil to jugoslovan-

ski simpozij in je bilo težko tolmačiti hrvaški jezik. Nisem štela, koliko ur sem zdržema prevajala, takrat se o tem sploh ni razmišljalo!

Z izkušnjami se največ naučiš, kaj in kako povzeti, kaj je pomembno, kaj pa lahko tudi izpustiš pri tolmačenju. In imela sem možnost pridobivati bogate izkušnje, saj sem bila dolga leta edina tolmačica, ki sem tolmačila skoraj povsod po Sloveniji, spoznavala gluhe, njihove narečne kretnje in se učila. To je bila zelo dobra šola z veliko treninga!

Kolikor vem Jasna, si ti prva tolmačica v slovenski znakovni jezik, ki nisi prišla iz skupnosti gluhih, nimaš sorodstvenih izkušenj s komuniciranjem z gluho osebo. Kako si začela s tolmačenjem, kdo in kje si se usposabljala? Tvoj prvi nastop? Se spomniš česa posebnega s tega nastopa, kakšne težave ali morda, kaj prijetnega, smešnega? Tudi tebe bom povprašala za honorar? Si ga dobila po prvem formalnem nastopu?

Jasna Bauman

Mineva 30 let odkar sem začela delati z gluhiimi osebami. Moja prva zaposlitev (1978) je bila v ljubljanskem društvu gluhih, kjer sem se zaposlila kot absolventka Višje šole za socialno delo. Opremljena s teoretičnim znanjem, katerega imperativ je bil čim bolj neposredni stik s stranko kot osnova za dobre izide v socialnem delu, sem ob prvem stiku z gluho osebo takoj ugotovila, da se moram naučiti znakovnega jezika. Nisem si znala predstavljati neposrednega kontakta z gluho osebo brez znanja veččin komunikacije, ki jo uporablja gluha skupnost, torej znakovnega jezika. Mojo gluho sodelavko Meri Möderndorfer sem trpinčila, da me je učila znakovnega jezika tako rekoč osem ur na dan. Spominjam se namiznih koledarjev iz tistih časov, ki so imeli na vsaki strani zapisano kakšno misel in sem jo za vajo vsak dan prekretala za začetek delovnega dne.

ZDGNS, takrat se je imenovala Zveza slušno prizadetih Slovenije, je v osemdesetih letih organizirala seminarje gestikulacije. Trajali so pet dni, vendar so bili samo enkrat na leto. Učbenikov ni bilo, kaj šele današnje sodobne tehnologije in zelo težko si je bilo zapomniti gibe oziroma znake za posamezno besedo, zato sem v svoje zapiske risale rokice, puščice ipd. Prav na enem od seminarjev zveze, mislim, da je bilo v Poreču, sem prvi odstavek svojega referata sama prekretala, potem pa sem zaradi treme odnehala. Moj prvi »uradni« nastop je bil na prireditvi ob 50. letnici ZDGNS, ki sva jo z Ljubico prevajali. Honorar je bil, da so naju gluhi pohvalili. Rekli so, da sva prevajali tako sinhronizirano kot da bi bili klonirani.

Razmišljanj o honorarjih takrat še ni bilo, ampak je bilo, vsaj zame, znanje in uporaba znakovnega jezika sestavni del takratnega mojega delovnega mesta kot socialne delavke v društvu gluhih. V tistem obdobju se ne spomnim, da bi dobila honorar za prevajanje v znakovni jezik, takrat se nisem deklarirala kot tolmač, tudi se še ni razmišljalo o poklicu tolmača temveč, kot sem že povedala, je to delo sodilo v mojo službo.

Razglabljanje o honorarjih in poklicu tolmača za znakovni jezik so se začela sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja. Takrat sem bila zaposlena v podjetju Dan kot vodja kadrovske službe. Podjetje Dan je izšlo iz Učnih delavnic, kjer je bilo zaposleno veliko gluhih tiskarjev in drugih delavcev ter je bilo tudi učna baza za gluhe. Takrat je ZDGNS gostila semi-

nar oziroma delavnico OZN v Ljubljani. Ob tej priložnosti se je zgodilo nesoglasje s skupino tolmačev in tako sva s kolegico »pokrili« celoten seminar in spomnim se, da sem eno delavnico prevajala od jutra do večera sama. Koliko ur na dan lahko tolmačim sploh nisem razmišljala. Po tem dogodku se je pojavil miselni premik, da je prevajanje v znakovni jezik lahko tudi poklic, da je to nujna storitev pri premagovanju komunikacijskih ovir med gluho osebo in sliščim okoljem, ki mora biti plačan kot vsaka druga storitev na drugih področjih. Še danes me moti, da so pri načrtovanju nekega dogodka vsi stroški prepoznatljivi, samo strošek tolmača za SZJ je odveč, neprepoznatljiv. Najbolj boleče je, da se to še kar dogaja, celo pri organizacijah, kjer bi morali najprej pomisliti na tolmača, se nanj spomnijo nazadnje.

Zlata, tebe so pa gluhi pripeljali v te vode, če se prav spominjam. Ti si imela že dosti izkušenj s prevajanjem pred zaposlitvijo v kranjskem društvu gluhih, vendar ne »javno«, »formalno«. Ko si začela s to dejavnostjo, si bila tako rekoč že formirana osebnost in tolmačica z določenimi izkušnjami. Pred seboj si imela Ljubico, ki je bila takrat že uveljavljena, delala je tudi za televizijo, gledališče in je na nek način predstavljala standard tolmačenja, ti pa nisi bila popoln začetnik in hkrati zrela oseba. Kako si se vključila v to delo? Na kakšne ovire si trčila in kako si jih premagovala? In honorar s prvega »uradnega« nastopa?

Zlata Crljenko

Svojo profesionalno pot sem začela kot poklicna babica v porodni sobi. Tako poklic kot tudi moje prvo delovno mesto sta me oborožila s samozavestjo brez katere ne gre pri odločanju v porodni sobi. Odločaš sam in tako si pridobiš samostojnost. Oboje, samostojnost in samozavest sta mi kasneje na moji poklicni poti tolmača za SZJ zelo koristili.

Takrat ni bilo tolmačev za SZJ, zato sem veliko prevajala za svoje gluhe starše, za njihove prijatelje in druge gluhe. Skrbela sem tudi za opravljanje nekaterih drugih zadev, kot na primer pisanje različnih prošenj, izpolnjevanje obrazcev in podobno. Potem ko sem se zaposlila v patronaži, so me gluhi prosili, naj začnem delati v kranjskem društvu. Ko sem prišla v društvo, je bil na računu dolg, pisarna pa ni imela niti telefona! Dve leti sem delala honorarno in v tem času uredila financiranje društva. Od vsega začetka sem delovala skupaj z gluhiimi, kjerkoli sem se pojavila, sem nastopala predvsem kot tolmač. Znanje slovenskega znakovnega jezika mi je omogočilo sodobnejši pristop k reševanju najrazličnejše problematike gluhih oseb: gluha oseba je v prvem planu kot zagovornik in zastopnik društva tako, da se sogovornik neposredno sooči in doživi gluhega, jaz pa sem most med obema, oseba, ki je usposobljena za prevajanje glasovnega govora v znakovni jezik in obratno. Skratka, znanje slovenskega znakovnega jezika je osnovno načelo pomoči pri premagovanju komunikacijskih ovir gluhih oseb, katere so njihova poglobljena vseživljenjska oviranost. S tem pristopom sem uspešno predstavila problematiko gluhih in hkrati dejavnost tolmača. V neposrednem prevajalskem delu sta mi pri iskanju ustreznih kretenj veliko pomagala gluha člana kranjskega društva Zdenko Tomc in pokojni Jože Ribič. Znanje komunikacije z gluhiimi mi je omogočilo razumevanje njihovih potreb, te pa so narekemale načrtovanje najrazličnejših društvenih dejavnosti.

Moj prvi večji nastop je bil na posvetu ZDGNS, kjer je sodelovala vrsta strokovnjakov s področja gluhotote iz takratne sku-

pne države Jugoslavije. Prevajala sem celotno predavanje dr. Savića direktno iz, kot smo jo takrat poimenovali, srbohrvaščine, sama! Trajalo je uro in pol, plus diskusija na koncu. Zelo naporno je bilo. Honorarjev na začetku ni bilo, plačano smo imeli prenočišče in hrano ter prevoz in bili smo veseli, da nas je zveza povabila k sodelovanju. Nekaj časa je na zvezi pravzaprav nekako veljalo, da smo kot otroci gluhih staršev moralno zavezani prevajati brezplačno. Kot sekretarka društva sem občasno naročila tolmača, a se je dogajalo, da je zamudil, da je prevajal približno, površno in kmalu sem ugotovila, da je pogodbeni odnos vnaprej dogovorjenim plačilom garancija za kakovostno in korektno storitev, do katere imajo uporabniki – gluhi nedvomno pravico. Prvi honorarji so se pojavili okoli leta 1988.

Z leve: Zlata Crljenko, Ljubica Podboršek in Darja Fišer.

Darja, doživljam te kot mlajšo različico Jasni, ker prav tako ne prihajaš neposredno iz skupnosti gluhih. Uspešno si zaključila predpisano izobraževanje in si pridobila naziv tolmačice za SZJ. Predstavljaš mlajšo generacijo tolmačic v SZJ, nisi pretirano ali pa sploh ne obremenjena z »zgodovino« ali stariimi problemi, prikritimi konflikti, ipd. Tvoj pogled na to dejavnost je svež, neobremenjen. Kako ti vidiš sodoben pristop k tolmačenju v SZJ. Kje vidiš prihodnost, razvoj, prednosti? Veliko tolmačič, kdo te angažira?

Darja Fišer

Na različnih področjih dejavnosti za osebe s posebnimi potrebami delam osemnajst let, tako profesionalno kot volontersko. Torej so vsa strokovna področja, ki se na nek način tičejo zadovoljevanja posebnih potreb invalidnih oseb blizu mojim poklicnim interesom. Ko sem na televiziji Slovenija videla Ljubico prevajati otroško oddajo Taček v znakovni jezik, je to v meni vzbudilo veliko zanimanje in radovednost ter željo spoznati in se naučiti govornice rok. Vpisala sem se v začetni tečaj v društvu gluhih in naglušnih, ki sem ga uspešno zaključila. S kolegic sva se potem vpisali v nadaljevalni tečaj v Ljubljani, kjer sva naleteli na kar nekaj ovir in pomanjkljivosti, kot na primer, da so naju pozabili obvestiti o spremembi datuma začetka šole ali pa, da so se pravila izobraževanja prevečkrat spreminjala. Zahtevali smo, da se pravila ustalijo in šolanje postane bolj urejeno.

Izobraževanje za tolmača SZJ je bilo dolgo in zahtevno. Slovenski znakovni jezik se je težko naučiti, še zlasti sprejemati informacijo od gluhih. Takrat je bilo usposabljanje bolj odmaknjeno od gluhih, zato je bilo potrebno vložiti veliko truda pri učenju SZJ. S kretljivo sem začela spoznavati svet gluhih. V njem me je najbolj motila pasivnost gluhih, da se ne postavijo

zase. Zato se doživljam bolj kot motivator in manj kot tolmač za SZJ, saj kot že rečeno, nimam gluhega okolja, zaledja, ki bi me verificiralo.

Vzpostavitev zaupanja gluhih do nas tolmačev, ki ne prihajamo iz gluhega okolja je zadeva, katero bo treba v bodoče strokovno raziskati in skladno z ugotovitvami sprejeti ustrezne ukrepe. Ne vem v čem je jedro težave, vendar se pozna, da tisti tolmači, ki nismo otroci gluhih staršev ali nimamo gluhih sorodnikov, smo med gluhih manj sprejeti. Ali nam ne zaupajo? Težko opredelim to stanje, ampak dejstvo je, da v glavnem nimamo toliko možnosti prevajati, čeprav smo morebiti tudi kakovostni tolmači. Po drugi strani pa je tudi odnos nas tolmačev, ki nismo iz gluhega okolja do gluhih verjetno drugačen kot odnos otrok gluhih staršev: pri njih je samo po sebi umevno, da so povsod zraven, oče je Ljubico vodil povsod s seboj, tako se vzpostavlja večplasten odnos, tako v socialnem kot emocionalnem smislu. Recimo, jaz verjetno ne bom imela obiska gluhe osebe, ki bi prišla k meni ali pa bi jaz šla k gluhemu domov. Drugače gledam na to situacijo. Mi pristopamo bolj s profesionalne plati: prideš, oddelaš, strokovno narediš tisto, kar je tvoja naloga in tudi dosti več se od tebe ne pričakuje. V bistvu, če delamo po pravilih, smo mi (slišiči) tolmači tudi zelo dobri, četudi nimamo teh prijateljskih odnosov z uporabniki. Zaupanje gluhe osebe pa si je zelo težko pridobiti. To se še zdaj, po mnogih letih, kaže v društvu. Mi nismo samoumevni, mi naredimo tisto, za kar smo bili poklicani (in izšolani) – prevajamo v SZJ in niti ne vemo, kaj bi bilo še treba dodatno narediti, ker mi nismo živeli z gluhih. Po drugi strani pa menim, da tolmač, ki sleče gluho osebo pri zdravniku, ali ki zanj uredi kartico v ambulanti, ne dela prav. Gluh mora biti samozavesten, samostojen in neodvisen, da sam ureja kar je pač potrebno, saj se zna sleči in kartico oddati tja, kamor je treba, jaz kot tolmač pa sem samo vez v komunikaciji. Mi nismo obremenjeni s tem, da bi morali poleg prevajanja v znakovni jezik, še kaj dodatno poskrbeti za gluhe in potem od nas tega nekateri tudi ne pričakujejo, pa pač rečejo, da smo slabi tolmači, ker nismo navajeni opravljati vsega tistega, kar je samo po sebi umevno za tolmače, ki prihajajo iz gluhe skupnosti, saj mi tudi ne poznamo gluhega sveta tako dobro, kot tisti, ki celo življenje živijo z gluhih. Najbrž se bo takrat, ko bo več otrok gluhih staršev šlo skozi certificiranje za poklic tolmača ta odnos med tolmačem SZJ in uporabnikom bolj profesionaliziral in to bo tudi priložnost, da se bo med tolmače podalo tudi več tistih, ki niso sorodstveno povezani z gluhih, trenutno nas je takih zelo malo.

Natalija, uvrščam te med »t.im.« mlajšo generacijo tolmačev, ki je prišla v času, ko so bile okoliščine za delo že bolj definirane: obstajalo je že Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, določeni so bili pogoji za vpis med tolmače (opravljena šola za tolmače in izpit za tolmača) Kako pa si ti prišla v ta krog in zakaj? Tvoj prvi nastop? Kako so te sprejeli ostali tolmači? In gluhi?

Natalija Waschl

Z gluhoto sem živela že kot otrok v družini gluhih staršev, sem pa sicer človek, ki zelo rada pomagam ljudem in sem od treh otrok v družini edina, ki sem bila pripravljena pomagat staršem in ki se v bistvu nisem sramovala gluhosti roditeljev. Največji problem je bil v tem, da so nas v šoli otroci zafrkavali zaradi gluhoste v družini, se norčevali iz nas otrok in iz staršev, kar je vsakega od nas zelo prizadelo. Prav zato sem se odločila, da se svojih staršev ne bom sramovala in sem se zanašala

še bolj kazala z njimi v javnosti in jim pomagala kot gluhim pri mnogih vsakdanjih zadevah, ki so nam samoumevne, kot na primer telefoniranje. Tudi drugim gluhim sem pomagala, kadar se je izkazalo, da pomoč potrebujejo. Kasneje sem se nekoliko odmaknila od gluhih, ko pa sem si ustvarila svojo družino, so se gluhi začeli ponovno obračati name za različne pomoči v vsakdanjem življenju. Prihajali so k meni domov, skoraj vsak dan, včasih celo ponoči. To je bila velika obremenitev, tako zame kot tudi za mojo družino, zato je bilo treba postaviti mejo. Tako so mi gluhi sami priporočili, naj se vključim med skupino tolmačev, kjer so že bili Ljubica, Zlata, Sabina in še drugi tolmači. Moji starši so bili tisti, ki so mi povedali, da v DGN Ljubljana poteka začetni tečaj znakovnega jezika, katerega sem se potem tudi udeležila. Dodeljena sem bila Matjažu Juhartu, čeprav sem mislila do bom prišla k Ljubici in sem bila zato kar malo razočarana. Vendar se je vse dobro končalo, saj sem bila v prijetni skupini in dobro smo se med seboj razumeli. Potem sem se udeležila še treh nadaljevalnih tečajev. Vpisala sem se tudi v šolo za tolmače na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani, ki so jo izvajali v obliki vikend tečajev celo šolsko leto. V času izobraževanja sem bila zelo vedoželjna in sem izkoristila priložnost, da mi je bil Matjaž Juhart zelo pripravljen pomagati pri izobraževanju. Kar sama sem si poiskala primerne okoliščine prevajanja, Matjaža pa sem prosila, da je šel z menoj in spremljal moje prevajanje, popravljal napake, mi svetoval in podobno. Res sem mu hvaležna, ker sem si s tovrstno prakso ob njegovi pomoči pridobila širino in pogled, kako obvladovati različne situacije. Takoj, ko sem opravila izpit za tolmača, so me v ljubljanskem društvu angažirali za delo tolmača. Od takrat naprej se krog gluhih za katere prevajam širi in nikoli mi ne zmanjka dela. No, ko sem jaz začela, je bila urna postavka za prevajanje že določena in plačilo storitev z manjšimi izjemami na nek način dokaj urejeno.

V mojem delokrogu na zvezi gluhih je bilo tudi organiziranje seminarjev gestikulacije, kasneje tečajev. Veliko težav sem imela s terminologijo v slovenščini: angleško govoreči svet je uporabljal termin sign language, nemški Gebärdensprache, pri nas smo govorili o kretalnem jeziku, pa o gestikulaciji. Nikoli nismo imeli podpore ali pomoči s strani stroke pri teh dilemah, ampak prej obratno: bili smo napadeni s strani zavodov, ki so usposabljali in izobraževali gluhe učence, pogosto tudi s strani staršev gluhih otrok. Ti napadi so bili ostri, polemike so se odvijale tudi po časopisju, dobivali smo celo grožnje zaradi uvedbe televizijske oddaje Prisluhnimo tišini, ki je znakovni jezik promovirala in etablirala. Ti konflikti so trajali več let. Ljubica, ti si bila prva tolmačica, ki jo je zaposlil šolski zavod za gluhe v Ljubljani. Kako je prišlo do tega preobrata? Kako si se počutila na začetku v šoli za gluhe, ki vsaj takrat ni sprejemala v svojo rehabilitacijsko doktrino znakovnega jezika? Po tvojem odhodu na Zavod za gluhe in naglušne v Ljubljani je določen čas obstajalo nesoglasje med zvezo in šolo, kdo je nosilec razvoja znakovnega jezika. Od kod naenkrat tak preobrat?

Ljubica Podboršek:

Preden sem se zaposlila na Zavodu za gluhe in naglušne sem bila zaposlena v Učnih delavnicah kot socialna delavka in seveda tudi tolmačica gluhim zaposlenim. Takrat so še obstajali OZD-i in TOZD-i. Direktor OZD-a je bil Karl Destovnik, ki me je lepega dne poklical k sebi in mi predlagal, da bi se zaposlila v Zavodu za gluhe in naglušne, kjer bi osnovali področje za znakovni jezik. Bila sem zelo presenečena in počaščena, obenem pa v dilemi, kako naj se odločim. Dal mi je zelo kratek

rok za premislek. Mislim, da je bil razgovor v četrtek, naslednji ponedeljek pa je pričakoval mojo odločitev. Po eni strani me je ponudba privlačila, po drugi pa sem razmišljala, kako težko mi bo zapustiti Učne delavnice po 17 letih. Na srečo sem imela tako kratek rok, da ni bilo veliko časa za premišljevanje in sem se odločila, da ponudbo sprejemem. Še danes mi ni žal! Po določenem času je treba zamenjati službo in kar je najbolj pomembno, omogočeno mi je bilo področje dela, ki ga z veseljem opravljam in v katerem sem našla svoj življenjski smisel.

Človek kot je Karel Destovnik je poseben človek, ki ima širino, ni bil obremenjen s pedagoškimi pravili in raznimi predpisi, ampak je razumel, da gluhi rabijo svoj jezik, tako kot rabijo slepi brajlico. On je zaslužen za to, da je legalno vpeljal znakovni jezik v šolski sistem in zato ga zelo spoštujem.

Takoj, ko sem prišla v zavod, sem dobila konkretne naloge in tako smo zelo kmalu izdelali knjižico, projekt Uvajanje znakovnega jezika v sistem izobraževanja v Sloveniji. To naj bi bil nek temelj za nadaljnji razvoj na tem področju. Tudi s tečaji znakovnega jezika smo takoj začeli. Karel Destovnik mi je tudi omogočil, da sem odšla za tri mesece na študij metodike poučevanja znakovnega jezika v RTID v Rochester, v Ameriko. Ko sem se vrnila, smo na zavodu začeli s tečaji znakovnega jezika ne samo za naše učitelje in starše gluhih otrok, ampak za vse, ki so se zanj zanimali in od takrat potekajo permanentno vsako leto.

Karl Destovnik se je povezoval tudi z Zvezo gluhih, saj je želel sodelovati z vsemi na tem področju. Takrat smo izdali drugi priročnik Govorica rok 2 z 20 videokasetami kot didaktični pripomoček za učenje znakovnega jezika. Karl Destovnik je znal iz nas iztisnit projekte, ki smo jih naredili v kratkem času, jih dobro opravili in jih tudi izvajali. Kadar nam je dal nalogo in rok izdelave, si je vedno vzel še čas, da je naše izdelke tudi prebral in dal pripombe, ki so bile vselej zelo tehtne in utemeljene.

Na začetku, ko sem prišla v zavod, sta takratna ravnateljica Brigita Urh, ki je imela enako veliko posluha za področje znakovnega jezika v izobraževanju gluhih in direktor Karl Destovnik zahtevala od učiteljic, da se morajo učiti znakovnega jezika. Tako smo organizirali tečaje ob sedmih zjutraj, pred začetkom pouka, dva krat tedensko in tista generacija učiteljic, nekatere med njimi so se medtem že upokojile, še danes prav dobro kreta. Mogoče je bilo na začetku malo odpora glede na doktrino, ki so jo dobile še v času študija, ampak spoznale so, da jim znanje znakovnega jezika lahko veliko pomaga pri njihovem delu.

Naloge, ki smo jih zapisali v knjižici Uvajanje znakovnega jezika v sistem izobraževanja smo počasi uresničevali in jih še uresničujemo, čeprav bolj počasi. Prijavljali smo se na različne razpise za projekte, da smo dobili finančna sredstva, kot na primer projekt bilingvizma v izobraževanju gluhih, ki se je izkazal kot uspešen, ampak ga nismo nadaljevali, ker so se pojavili neki zadržki. Potem smo imeli projekt, ki smo ga imenovali Šolski tolmač, s katerim smo želeli dokazati, da je s tolmačenjem veliko lažje tako učitelju kot učencu podajati in sprejemati učno snov. Evalvacija je pokazala, da je ta pristop uspešen in spet ni zaživel v taki meri kot bi bilo potrebno, ker nekako prevladuje stališče, saj je Ljubica na razpolago vsem, vendar jaz ne morem pokriti vseh potreb. Potrebe po tem so res velike, uresničevanje pa se vedno zatakne pri denarju. Gluhi se zavedajo svojih pravic do enakopravnosti zna-

kovnega jezika in njihove uporabe na vseh področjih življenja in zlasti odkar imamo Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, se tega zavedajo tudi naši gluhi dijaki in učenci. Njihova zahteva je, da se pravice, ki jih daje ta zakon uveljavljajo tudi v zavodu, kjer se izobražujejo, v ta namen so se organizirali in zbrali podpise v podporo zahtevi do pravice do znakovnega jezika in uporabi tolmača.

Tvoja poklicna pot, Jasna, te je vseskozi vodila na različna dela in naloge za gluhe osebe. Med drugim si bila tako rekoč »ustanoviteljica« Združenja tolmačev v slovenski znakovni jezik, kasneje Zavod ZTSZJ, pripravila si statut združenja, načrt izobraževanja za poklic tolmačev v slovenski znakovni jezik in predvsem, kar je najbolj važno, sodelovala si v pripravah Zakona o uporabi SZJ, tako na vsebinski kot na formalni ravni, saj si ga v postopkih sprejemanja zagovarjala na parlamentarnem odboru za invalide kot tudi v javnih občilih. Kako je to potekalo? Koliko časa je trajalo, da je bil zakon sprejet? Kdo ga je podpiral, kdo ti je pomagal? Nacionalna poklicna kvalifikacija za tolmačico za SZJ je tudi tvoja ideja in izvedba?

Jasna Bauman

Morda bi najprej opisala, kako smo mi prišli do verifikacije poklica. Omenila sem že, da se je zgodil neke vrste revolt tolmačev ob delavnici OZN na zvezi gluhih, ker so ti verjetno v nekem trenutku imeli dovolj, da se jih je jemalo kot nekaj samoumevnega. Takrat se je tudi v meni, ko sem še delala kot zunanja sodelavka zveze, zgodil nek miselni premik v tem smislu, da je treba na tem področju narediti nek sistem, kako do tega znanja priti in zanj pridobiti veljavno potrdilo, ker so tolmači želeli, da se njihovo delo prepozna kot poklic, da postane veljaven in priznan kot so vsi ostali poklici. Na začetku sem se vrtela v začaranem krogu, ker nisem vedela, kam naj se obrnem. Moj način delovanja je, da mi ni nikoli nerodno priznati, da nečesa ne znam in sem se obračala na različne ljudi po pomoč, povpraševala, pridobivala informacije in tako sem tudi med drugim povpraševala na Socialni zbornici Slovenije, takrat je bila tam generalna sekretarka Žarka Brišar Slana in Danica Hrovatič, strokovna sodelavka, ki sta dobro poznali sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Napotili sta me na Center za poklicno izobraževanje, kjer sem se pozanimala kako in na kakšen način bi se lahko naše tolmačenje uvrstilo v nomenklaturo poklicev. Seveda pa je bilo treba do te etape, da tolmačenje v SZJ postane poklic, izvajati tudi neko usposabljanje tolmačev, v začetku interno, izdajati listine, ki so tolmače, ki so se odločili to dejavnost resno izvajati izvzelo iz tiste množice »tako imenovanih tolmačev«, katerih znanje znakovnega jezika je bilo recimo pet do deset kretenj, kajti to je bilo obdobje, ko so vsi, ki so znali nekaj kretenj, bili prepričani, da so že tolmači. Seveda pa je bila takrat skupina ljudi, ki pa je to dejansko tudi bila, ki je delovala profesionalno in etično. Za začetek sem na Zvezi gluhih in naglušnih dobila prostor in pogoje ob podpori predsednika Franca Planinca in sekretarja Aljoše Redžepoviča, da sem lahko v okviru takratne organizacije ustanovila Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, ki je delovalo kot resor. Ljubica je že prej omenila Karla Destovnika: dejstvo je, da sem bila v tistem obdobju zaposlena v podjetju Dan kot vodja kadrovske službe, Karl Destovnik pa je bil takrat naš direktor in ko se je zgodil omenjeni revolt tolmačev, v tiski nisem našla drugega sogovornika kot svojega takratnega direktorja in ga prosila za pomoč. Povedala sem mu, da sem na Zvezi gluhih in naglušnih kot članica upravnega odbora zadolžena za resor tolmačev in da ne

vem, kako naj se lotim nakopičenih problemov. Moram priznati, da mi je Karl Destovnik veliko pomagal in mi je postavil sistem v tem smislu, da smo takrat naredili prve akte Združenja, pravilnik o ustanovitvi združenja, šli smo v Fieso s tolmači, kjer smo organizirali ustanovni zbor, oblikovali smo komisijo pred katero naj bi svoje znanje izkazovali tolmači, takrat smo tolmače še rangirali v tolmače - pripravnike, tolmače in mentorje - tolmače. To je bil ta zametek današnjega Zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik. Seveda, če Zveza gluhih in njeno vodstvo ne bi bila zraven v tem smislu, da je dala prostor in finančna sredstva, ter nam dopustila, da delujemo, se kajpak to ne bi zgodilo. Zatem smo z nekaterimi posamezniki začeli postavljati izobraževalni program, določili vsebine, ki jih bodoči tolmači morajo osvojiti, organizirali smo šole za tolmače, na katerih so usposabljali po stažu starejši tolmači, kot na primer Ljubica, pritegnili smo tudi gluhe, kot sta Meri Möderndorfer in Marjetka Kulovec in tako oblikovali nek tim, ki si je prizadeval sestaviti program usposabljanja.

Potem ko smo postavili organizacijske in formalne temelje združenja, učni načrt usposabljanja in s tem standarde znanja, smo se lotili verifikacije poklica. Povezala sem se s Centrom za poklicno izobraževanje, s strani Socialne zbornice sta mi pomagali Žarka Brišar Slana in Danica Hrovatič in tako smo takrat dali pobudo, da se izdela katalog znanj in spretnosti za poklic tolmača v SZJ, skladno z Zakonom o nacionalni poklicni kvalifikaciji. Ta katalog smo kar nekaj časa oblikovali in izboljševali dokler ni bil toliko kakovosten, da je bil potrjen na strokovnem svetu za poklicno in strokovno izobraževanje pri takratnem Uradu za šolstvo. Danes lahko poveljmo, da je poklic tolmača za SZJ priznan tako kot vsak drug poklic in vsi, ki hočejo ta poklic opravljati, si morajo pridobiti certifikat, ki je javna listina. V naslednjem koraku smo se zavzemali in tudi dosegli, da smo Zavod Združenje tolmačev vpisali v register izvajalcev postopkov za pridobitev poklica tolmača, kajti zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah določa pravila, kdo in kako lahko podeljuje certifikate. Željo tolmačev, da postane poklic tolmač priznan in da se pretrga popkovnica s samooklicanimi tolmači, smo s to javno listino pridobitve certifikata dejansko uresničili. Zato da smo smeli podeljevati certifikate, smo morali izbrati kader za člane izpitnih komisij. Sedanji člani izpitnih komisij smo si morali pridobiti državno licenco, da lahko certifikate podeljujemo. Državna licenca je verifikacija, ki nam jo podeli država. Pred tem smo morali opraviti program usposabljanja in izkazati svoje znanje in prav sedaj teče drugo leto, ko so nam podaljšali licenco. Danes nas je pet članov izpitne komisije. Licenco smo morali prvič obnoviti po petih letih, drugič po štirih.

Posebna zgodba pa je Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (SZJ). V obdobju vseh postopkov do njegovega sprejetja sem doživela kar precej strahu. Kot sem že omenila, sem prej bila dolga leta zaposlena v podjetju Dan (še prej v Učnih delavnicah), kjer nikoli nismo razmišljali o tem, ali imajo gluhi pravico do tolmača ali ne. Vsi sestanki znotraj podjetja in vse, kar je bilo potrebno urediti za gluhe delavce, tako znotraj kot zunaj podjetja, smo pokrivali z lastnimi tolmači, saj smo imeli takrat kar tri zaposlene. Leta 1996, ko sem se zaposlila na ZDGNS, je bila moja prva naloga urediti pravico gluhih do tolmača. Takrat sem dejansko naletela na nek zid, ko sem se prvič vprašala, ali je res nimajo. Lotila sem se branja zakonodaje, se pogovarjala z ljudmi, ki so bili pripravljene na to temo voditi dialog. To je bil moj prvi zakon in sploh nisem vedela, kako se tej zadevi streže, kako se nek zakon pripravlja. Predstavljala sem si, da bomo šli na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, tam povedali, da gluhi ni-

majo pravice do tolmača in bodo na MDDSZ pripravili zakon. Seveda je zadeva potekala popolnoma drugače. Na Ministrstvu so imenovali delovno skupino, ki je bila sestavljena iz predstavnikov ministrstva in predstavnikov ZDGNS. V skupini iz ministrstva so bile pravnice, na naši strani smo bili takrat Meri Möderndorfer. Aljoša Redžepović in jaz. Glavni problem je bil, kako ministru predstaviti nujnost in bistvo te pravice, razložiti zakaj se mora ta pravica uzakoniti. Začela sem navezovati stike s tujino, povpraševati, kako je to urejeno v drugih državah. Odzivi so bili zelo skromni, le nekaj držav je poslalo odgovore. Navsezadnje pa je bilo treba poiskati v naši zakonodaji temelj, na katerem se je dokazovala pravica gluhih do tolmačev. Tako sem se lotila dokumentov OZN in naše ustave ter tam našla izhodišče v členu, ki govori o pravici do uporabe svojega jezika. Nadalje je bilo treba odgovoriti MDDSZ na vprašanja kot so: koliko je gluhih državljanov v Sloveniji, kakšna je starostna struktura med njimi, kakšne bodo finančne posledice in podobno. Pri snovanju besedila oziroma določb zakona smo zasledovali tri glavne cilje: gluhi imajo pravico do slovenskega znakovnega jezika, ni omejitve pri dostopu do te pravice in verificirani tolmači so izvajalci, katerih storitve se krijejo iz državnega proračuna. K sodelovanju priprave zakona sem povabila tudi predstavnike društev gluhih in naglušnih, vendar kakšnega večjega odziva ni bilo z izjemo Zlate Crljenko, s katero sva marsikatero noč na seminarjih in marsikateri popoldan po zaključku delavnika pretresali besedilo posameznega člana predloga zakona, saj sem se zavedala, kako zelo pomembno je, kakšno dikcijo zapišeš. Največ težav smo imeli pri drugem cilju, torej da ta pravica nima omejitve, saj financer (država) običajno želi čim manj plačati. Na srečo nam je bila takratna struktura na MDDSZ s katero smo zakon pripravljali naklonjena in vsi smo želeli, da bo to sodoben, civiliziran in uporabnikom prijazen zakon. Ko smo po mnogih usklajevanjih, popravkih in dopolnitvah zakon pripravili in delali ter pripravili vse potrebne utemeljitve zanj, ki so bile opremljene z ustreznimi podatki, smo upravičeno pričakovali, da bo šel v postopek sprejemanja. Pa se to ni zgodilo! Šest let se ni nič, popolnoma nič premaknilo! Leta 2001 pa nenedoma pride ocena, da je naš zakon zrel za obravnavo. Treba si je bilo pridobiti poslance v državnem zboru, da podprejo zakon in da zanj glasujejo, zato sem vzpostavila stik z vsemi poslanskimi skupinami. Predlog zakona je obravnavala takratna komisija za invalide, katere podporo je zakon moral dobiti, da je šel v nadaljnjo obravnavo v parlament. Bila sem edina, ki sem na komisiji zagovarjala zakon in ga tudi znala utemeljevati. Komisija za invalide ga je podprla brez glasu proti, še več podprla je tudi naše dodatne predloge. Na prvi obravnavi v državnem zboru je poslanka Majda Širca povzela vse naše delo pri pripravi zakona in šele tedaj sem pravzaprav uvidela, kako veliko dela smo opravili skozi vsa leta. Na prvi in drugi obravnavi je bil zakon soglasno sprejet, tako da tretje obravnave sploh ni bilo potrebno izpeljati. To je bil tudi dokaz, da je bil zakon kakovostno pripravljen. Leta 2002 je bil zakon sprejet in tudi poslanci takratnega parlamenta so zaslužni za ta uspeh, žal pa je bilo najmanj ali skoraj nič podpore iz struktur in od posameznikov, kjer bi jih pričakovali največ, tako z vidika poklicne zavezanosti in etike kot z vidika strokovnega polja delovanja.

ZZTSZJ enkrat na leto pripravi posvet o določeni vsebini, ki pripomore h kakovostnejšimi storitvami tolmačev in sploh k razvoju področja. Pretiranega navdušenja nad dodatnim izobraževanjem med tolmači ni opaziti. Natalija, meni, da ste dovolj usposobljeni za zelo zahtevno in odgovorno delo, ki ga opravljate? V večino drugih podobnih poklicih je dodatno izobraževanje obvezno, na tem področju pa imam nekaj ob-

čutek, kot da je za gluhe vse dobro, da lahko vsak eksperimentira, da vsi vse znajo. Bi se ti udeležila kakšnega daljšega izobraževanja, če bi imela možnost in s katerega področja? Kdo naj bi financiral tovrstna izobraževanja?

Natalija Waschl

Osebnostno moram kar pohvaliti te posvete in tudi udeležba tolmačev je kar solidna, morda ni zadovoljiva. Menim pa, da bi tovrstno izobraževanje moralo postati na nek način obveza tolmača, da pride vsaj enkrat na leto poslušat strokovne vsebine. Osebnostno pogrešam organiziranih oblik izobraževanja, kajti pri tolmačenju v vsakodnevni praksi potrebuješ neko dodatno strokovno potrditev ali pa kritiko na svoje delo. Če tega ni, postaneš pasiven in tolmačiš kot da je vse dobro, lahko postaneš sam sebi namen kot tolmač, dobiš varljiv občutek, da si najboljši in se morda niti ne zavedaš napak. Skratka, res pogrešam dodatna izobraževanja oziroma izpopolnjevanje in menim, da so med tolmači želje po izobraževanju, predvsem po praktičnem delu tolmačenja. Vzrok, zakaj te možnosti še ni, predpostavljam je tudi v tem, da je Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik še zelo mlada ustanova in je bilo potrebno v kratkem času urediti obilico pravnih in drugih aktov, da je lahko začela funkcionirati. Šele na solidnem, trdnem temelju je možno strokovno pripraviti izobraževanje kot dodatno storitev zavoda, ki pa bi moralo biti obvezno za člane in članice. Dejstvo je, da kot tolmač potrebuješ široko splošno razgledanost z različnih področij v družbi, moraš biti več javnega nastopanja, retorike in moraš razviti empatijo do uporabnikov.

Z leve: Natalija Waschl in Jasmina Bauman.

V sodobnem svetu je pač tako, da če hočeš biti strokoven na svojem področju, moraš sam financirati in sam vlagati v svoje znanje. To je naš kapital, tega kapitala nam nihče ne more vzeti in to je naložba vase! No, to je moj pogled! Naše tolmačenje je področje, ki ni razširjeno. Če na primer odtipkaš na spletno stran nek drug jezik, ti vrže sto jezikovnih šol in se lahko izobražuješ, če se hočeš, na našem področju slovenskega znakovnega jezika, pa tako širokih možnosti ni. Pri našem izobraževanju bi morali imeti tudi zunanje strokovnjake, tu ne mislim na konkretno prakso kretenj, se pravi urjenja tolmačenja, ampak na druge vsebine. Ne moremo vedno zgolj tolmači med seboj, ki se vsi poznamo, učiti eden drugega. Skratka, potrebujemo širino, treba je izstopiti iz našega ozkega kroga. Medtem ko pa samo tolmačenje, tisto urjenje govora in kretenj, se mi zdi, da pa je še vedno najboljša pot ta, ki smo jo imeli v šoli za tolmače. Spominjam se Sabine Pokovec kot učiteljice: vsi so pri njej jokali, zame pa je bila super: Vključila mi je mi je televizijski aparat, pokrila je podnapise, običajno so

bil to oddaje Prisluhljivo tišini in sem morala govoriti (prevajati iz znakovnega jezika) v nedogled! Ali pa obratno v kretajo. In za urjenje, kar menim, da to je, se mi zdi, da je lažje v skupini tolmačev, kjer smo iz istega področja in se lahko spodbujamo, si pomagamo. No, menim, da prihaja čas, da na tem področju nekaj s skupnimi močmi postorimo.

Zlata, sodelovala si pri večini aktivnosti, ki so pripomogle k temu, da imamo danes Zakon o uporabi SZJ in ZZTSZJ in NPK. Si zadovoljna? Bi kaj spremenila, če bi se dalo?

Zlata Crljenko

Nekateri ned nami smo tolmačili ves čas, tudi takrat, ko nas stroka ni priznavala, ko so nas iz Zavoda za gluhe in naglušne (šole za gluhe) grdo gledali, kajti mi smo vedno imeli ciljno skupino uporabnikov, gluhe osebe. Zanje smo tolmačili, zanje smo delali ne glede na vse strokovne dileme in družbene pritiske, preprosto zato, ker so nas gluhi poklicali.

V življenju se rada spoprijemam z izzivi. V naši srenji nikoli nisem veljala za vrhunsko tolmačico izpred odrskih luči, so me pa vedno zanimali strokovni izzivi. Ko je med nas prišla Jasna Bauman in sem spoznala, da ima poleg znanja znakovnega jezika potenciala tudi na zakonodajnem področju, sama pa imam dolgo kilometrino prakse prevajanja, sem se z veseljem vključila v njene projekte. Lepo je pogledati nazaj in se veseliti sadov mnogih let vloženega dela. Uspeli smo si izboriti svoj poklic, pridobili in usposobili smo nove tolmače, imamo svoj zakon in tudi gluhi so vzpostavili drugačen, lahko rečem boljši odnos do nas in našega dela. Vedno poskušam delati pošteno, kar ni vedno po okusu vseh, vendar vztrajam v spoštljivem odnosu do gluhih uporabnikov, ki poudarjam niso nikakršni reveži, pač pa so ovirani v komunikaciji in tu nastopi naše delo, naš poklic, naša zavezanost. Z vsem kar je bilo narejeno sem zadovoljna in ponosna.

HIŠA MARIJE POMOČNICE

Natalija Waschl

Dne 16.4.2008 je Slovensko mladinsko gledališče dalo povpraševanje na Zavod združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik po tolmaču, ki bi tolmačil predstavo Hiša Marije Pomočnice, po Cankarjevem istoimenskem romanu, ki jo je za oder priredil in režiral Silvan Omerzu. Premiero je doživela konec februarja, občinstvo in kritika pa sta jo zelo lepo sprejela.

Odločili so se, da bodo imeli na programu dve predstavi, ki bosta na sporedu v ponedeljek 12.05 in torek 13.05.2008 ter bosta tolmačeni v znakovni jezik. Predstava, ki je bila na sporedu v ponedeljek, 12.05.2008 je bila v okviru predsedovanja Evropske unije namenjena veleposlanikom evropskih držav in tudi gluhemu ter naglušnemu občinstvu. Odigrana je bila v slovenskem jeziku, za tuje goste je bilo poskrbljeno z nadnapisi v angleškem jeziku in za gluhe tolmačeno v slovenski znakovni jezik.

Zavod združenje tolmačev me je povabilo k sodelovanju tolmačenja gledališke predstave. Povabilo sem z veseljem sprejela, kljub temu, da sem imela pomisleke. Težava je bila, da gledališke predstave še nikoli nisem tolmačila, še posebej ne predstave z tako zahtevno vsebino in prepletajočim se govorom nastopajočih.

Želela sem predstaviti gledališko predstavo gluhemu občinstvu tako, da bo razumljiva vsem, tudi tistim, ki vsebine romana Hiša Marije Pomočnice ne poznajo. Zato sem zaprosila združenje tolmačev, da mi omogočijo pridobiti tekst oz. vsebino predstave, saj se bom le tako lahko pripravila in kvaliteto podala vsebino v znakovnem jeziku. Slovensko mladinsko gledališče mi je po elektronski pošti posredovalo besedilo predstave, odlomke kritik in odrsko predstavitev Hiša Marije Pomočnice. Imela sem vse, da sem se lahko pripravila na ponedeljkovo predstavo.

Prebrala sem besedilo predstave in kritike ter si ogledala odrsko predstavitev. Po ogledu sem celotno predstavitev za vajo še odkretala.

Pred ponedeljkovo predstavo, je bila ob 17.00 uri »general-ka«, na katero sem bila vabljen in sem se je seveda udeležila. Na vaji smo »predihali« celotno predstavo, jaz pa sem imela čudovito priložnost ponoviti tolmačenje. Sledil je odmor in priprava na večerno predstavo. Med odmorom me je režiser pohvalil in izrazil zadovoljstvo, ker je vključil v predstavo znakovni jezik. Moja mimika, moji gibi rok in telesa se je po njegovem mnenju odlično ujemala z gibanjem lutk in bistvom predstave.

Pred pričetkom sem imela pozitivno tremo, kar so opazile tudi nastopajoče. Povabile so me v svoj krog in zaželele smo si »srečo«. No, sreče si nismo zaželele v dobesednem pomenu, saj si gledališki igralci pred začetkom predstave nikoli besedno ne zaželijo sreče, temveč se popljujejo. Tako si zaželelo vse dobro za dober nastop, saj to pomeni tudi dobro odigrano predstavo.

Luči so ugasnile, v dvorani je smrtna tišina, oder zastrt. Slišim kako se odpro vrata in obiskovalci zasedajo svoja mesta. Vznemirjenje narašča in nekaj minut čez pol osmo zvečer se predstava začne. Z očmi iščem stik – stik z očmi gluhe osebe, ki bi ji lahko povedala vsebino predstave. Na moje veliko razočaranje ni bilo nikogar od gluhih gostov. Žalostno, vendar sem tam, tolmačim in dam vse od sebe, tako, kot če bi bila polna dvorana gluhih gledalcev.

In tudi naslednji dan ni bilo nobenega gluhega gledalca.

Skupščina in konferenca Evropskega foruma prevajalcev v znakovni jezik (EFSLI)

12 – 14 September 2008
Nizozemska

Nizozemska zveza prevajalcev v znakovni jezik je gostiteljica redne skupščine EFSLI-ja in konference, od 12. do 14. septembra 2008 v kraju Voorschoten.

Tema konference je: Prevajanje tretjega jezika. Tematika bo osvetlila dve področji: prevajanje v in iz jezika, ki ni materni jezik tolmača in prevajanje preko veznega tolmača.

Vabljeni govorci in govorke prihajajo iz Sveta Evrope, nadalje iz univerz iz Ženeve, Stockholma, Sussex, Trinity koledža v Dublinu in Visoke šole v Utrechtu.

Med predavatelji nastopa tudi Thorsten Afferbach, vodja oddelka za invalide pri svetu Evrope. Naslov njegovega referata je: Aktivnosti Sveta Evrope za zaščito in promocijo znakovnih jezikov in pravic njihovih uporabnikov.

ZZTSZJ na skupščini zastopa predsednica Darja Fišer, seveda se udeležuje tudi konference. Več o dogajanju na Nizozemskem bomo objavili v naslednji številki.